

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

© І.М. Рогач, А.І. Палко, А.О. Керецман, Е.І. Качер, 2017

УДК 613.87 – 021.473 : 711.13 (477.87)

І.М. РОГАЧ, А.І. ПАЛКО, А.О. КЕРЕЦМАН, Е.І. КАЧЕР

Ужгородський національний університет, медичний факультет, кафедра соціальної медицини та гігієни, Ужгород

ШКІДЛИВІ ЗВИЧКИ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ УЖГОРОДА ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАН ЗДОРОВ'Я

У статті узагальнено основні медико-соціальні аспекти проблеми нездорового способу життя, в основному впливу шкідливих звичок населення м. Ужгород на стан здоров'я. Виявлені основні вікові та статеві відмінності у наявності шкідливих звичок населення. Встановлено вплив тютюнокуріння та вживання алкоголю на розвиток захворювань органів дихання, травлення та серцево-судинної системи.

Ключові слова: тютюнокуріння, алкоголь, населення м. Ужгород, захворювання, профілактика

Вступ. Визначальним принципом державної політики України у сфері охорони здоров'я є профілактична спрямованість, що сприяє збереженню і зміцненню здоров'я людини та продовженню періоду активного довголіття і тривалості життя [2].

Згідно з основною програмою ВООЗ «Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні на XXI ст.» одним з важливих завдань є формування здорового способу життя. Розроблена Загальнодержавна програма «Здоров'я – 2020: український вимір» спрямована на мінімізацію впливу факторів ризику, формування відповідального ставлення громадян до власного здоров'я та мотивації населення до здорового способу життя. Здоров'я людини на 50 % визначається способом життя, де шкідливі звички займають чільне місце, особливо тютюнокуріння та зловживання алкоголем, які є детермінантами більшості захворювань дихальної, серцево-судинної та травної систем. За даними ВООЗ, щорічно через хвороби, викликані курінням тютюну, помирають близько 6 млн. курців. Якщо ситуація не зміниться, то до 2030 р. це число зросте до 8 млн. Крім того, 600 тис. некурців щорічно помирають через негативний вплив на них тютюнового диму. Встановлено, що 25% захворювань, які призводять до передчасної смерті, пов'язані з курінням. За останні роки простежується зменшення поширеності тютюнокуріння в Україні. Так, курців серед населення України у 2015 році було 6,2 млн. осіб. Встановлено, що серед дорослих у віковій групі 18–59 рр. питома вага курців складає 47 %. Упродовж 2008–2015 рр. поширеність куріння скоротилась з 25 % до 18 %. У 2015 році темп скорочення куріння був найбільшим серед осіб старшого віку. Щоденне куріння серед осіб старших за 18 років у 2015 році становило

24 % населення, що не збільшилось порівняно з попередніми роками [1, 3, 4].

Вживання алкоголю та його вплив на здоров'я є другою з гострих проблем століття. Зі зловживанням алкоголю пов'язана значна кількість медичних, соціальних та економічних проблем українського суспільства. Відзначається тенденція зростання виробництва та споживання алкогольних напоїв. У процес алкоголізації втягуються все нові верстви населення: жінки, діти та підлітки. Близько 5,1 % загального глобального тягаря хвороб і травм обумовлено алкоголем. Серед населення у віці 20–39 років приблизно 25 % всіх випадків смерті пов'язано з вживанням алкоголю. Алкоголь також є однією з провідних причин передчасної смертності чоловіків у віці 40–60 років. У структурі смертності від алкогольних отруєнь постійно зростає питома вага жінок. Максимум припадає на вікову групу 40–49 років, хоча відзначається тенденція до омолодження контингенту хворих. При цьому, простежуються регіональні відмінності захворюваності та смертності, спричинені зловживанням алкоголю. Основними критеріями оцінки вживання алкоголю є періодичність і доза вживання.

Встановлено, що в Україні припадає 15,6 літра алкоголю на душу населення. У структурі споживаних алкогольних напоїв міцні напої складають 48 %, пиво – 40 % і вино – 9 %.

Спостерігається «фемінізація» алкоголізму, кількість жінок, що вживають алкоголь, за останній рік зросла на 2,5 % і у 2010 році на одну жінку припадало 11,2 л алкоголю.

Мета дослідження. Вивчити шкідливі звички дорослого населення м. Ужгород (тютюнокуріння, вживання алкоголю) та їх вплив на стан здоров'я.

Матеріали та методи. Впродовж 2016 року на базі кафедри соціальної медицини та гігієни було проведено вивчення поширеності та рівня шкідливих звичок серед дорослого населення м. Ужгород, зокрема зловживання алкоголем і тютюнокуріння. Для дослідження використовували загальноприйнятий анкетно-опитувальний метод (спеціальна анкета з питань вивчення способу життя населення була розроблена авторами на основі рекомендацій ВООЗ). Контингент респондентів становить 500 мешканців. Респонденти були поділені на вікові групи (18–19 років, 20–29 років, 30–49 років, 50–59 років), за статтю (57,0 % жінки, 43,0 % чоловіки), за освітою (середня освіта 35 %, середня-спеціальна 40%, вища освіта 35 %), за видом діяльності (фізична праця 60 %, розумова праця 40 %). Аналіз даних був спрямований на оцінку таких детермінант, як вікові межі вибірки, стать, освіта, вид діяльності.

Статистична обробка даних досліджень проводилась з використанням спеціальних пакетів прикладних статистичних програм Microsoft Excel.

Результати досліджень та їх обговорення. Вивчення поширення тютюнокуріння дозволило встановити, що серед опитаних жителів питома вага курців становила 75 % і не курять – 25 %. При вивченні статевої структури вибірки виявлено, що переважну частку курців становлять чоловіки (83,5%), однак з кожним роком росте частка курців жінок. При цьому, 7,2 % курять викурюють 20 і більше цигарок в день, 15 % курять до 10 цигарок в день, 53 % – від 10 до 20 цигарок в день (таблиця 1). Більшість (53 %) опитаних курять тільки в дружньому колі, 7 % – за компанію, 40 % – вдома та на роботі. Щодо віку початку куріння, то прагнення у більш ранньому віці більш притаманне представникам чоловічої статі (47 %). Серед осіб віком 16–20 років 28 % вже пробували курити, 6 % регулярно курять. Так, серед опитаних курців у віці до 10 років вперше спробував курити майже кожен третій чоловік (27 %), серед жінок цей показник становить 6 %. У 11–13-річному віці серед опитаних пробували курити кожен четвертий чоловік (25 %), частка жінок є меншою, однак становить вже 15 %. Вперше викурили цигарку у віці

14–15 років 26 % жінок та 32 % чоловіків. Після 16 років спробували курити 40 % жінок і лише 15 % – чоловіків. Незначна частка опитаних (3,5 %) за день викурює 20 і більше цигарок. Порівняно з попередніми роками всі респонденти визнали, що викурюють менше цигарок і знають про шкідливі наслідки тютюнокуріння. Бажання відмовитись від тютюнокуріння виявили тільки 15 % курців – чоловіків у віці 50–59 років і 23 % жінок у віці 20–29 років, в основному, з вищою освітою.

Важливою соціальною проблемою сьогодення є захоплення працездатного населення алкоголем.

Результати опитування показали, що 38,2 % респондентів вживають алкоголь, при цьому питома вага чоловіків вище (26,0 %), ніж жінок (12,2 %). Виявлено, що як серед чоловіків, так і серед жінок вживання алкоголю найбільш характерне для молодих людей вікової групи 18–25 років та 26–34 роки незалежно від статі. Більшість опитаних (60 %) вперше спробували алкоголь у 18–23 роки, але значна частка (25 %) вживали алкогольні напої ще до 16 років. При з'ясуванні причини вживання алкоголю встановлено, що молоді чоловіки вживають алкогольні напої у зв'язку з сімейними традиціями, проте 1,5 % визнають алкогольну залежність. Серед молодих жінок, які вживають алкоголь, основними причинами є зняття стресу та підтримання компанії, урочисті події. При цьому, алкогольну залежність із них визнають 0,5 %. У середньому і похилому віці першочерговою причиною вживання алкоголю є сімейні традиції, незалежно від статі. Про нерегулярний розподіл вживання спиртних напоїв (один раз на тиждень) повідомили 14 %. Регулярно вживають алкоголь: щотижня (2–3 рази) – 7,76 %, щодня – 1,8 % респондентів. У вживанні спиртних напоїв перевагу надають вино (45 %), 30 % вживає горілку і 25% пиво, що може бути пов'язано з підвищенням цін на алкоголь.

У більшості (75 %) опитаних інші члени сім'ї теж вживають або раніше вживали алкогольні напої. Бажання повністю відмовитися від спиртних напоїв виявили тільки 1,04 %, зменшити вживану дозу хотіли б 15 % опитаних.

Таблиця 1

Наявність шкідливих звичок у проанкетованих (у % до цілого)

Відношення до шкідливих звичок		Чоловіки	Жінки	Обидві статі
Вживання алкоголю	Не вживають	27,85	36,02	63,87
	Вживають 1 раз на тиждень	19,66	9,06	28,72
	Щотижня (2–3 рази)	5,07	2,69	7,76
	Щодня	1,27	0,54	1,81
Куріння	Не курять	15,28	9,77	25,05
	Викурюють до 10 цигарок в день	12,66	3,23	15,89
	Викурюють 20 цигарок і більше	5,05	2,15	7,2

За результатами анкетування у 13,% опитаних, які регулярно вживають алкоголь і курять, наявні серцево-судинні захворювання (5,7%) та хронічні захворювання дихальної системи (8%), а хронічні захворювання органів травлення становлять 23%. У опитаних, які не мали шкідливі звички, ці захворювання виявлені тільки у 1%.

Висновки. 1. Поширеність тютюнокуріння та

вживання алкоголю серед дорослого населення м. Ужгород є значною (відповідно 75%, 72%).

2. Відзначається омолодження та фемінізація шкідливих звичок серед дорослого населення м. Ужгород.

3. Шкідливі звички дорослого населення м. Ужгород сприяють виникненню серцево-судинних хвороб та захворювань органів дихання і травлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Красовський К.С. Контроль над тютюном в Україні. Другий національний звіт / К.С. Красовський, Т.І. Андреева, А.А. Григоренко. — Київ: МОЗ України ДУ УІСД МОЗ, 2014. — 128 с.
2. Москаленко В.Ф. Наукові основи втілення нової європейської стратегії здоров'я — 2020 в охороні здоров'я України / В.Ф. Москаленко, Т.С. Грузева, Л.І. Галієнко // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. — 2012. — № 4 (20). — С. 42—50.
3. Результати опитування КМІС щодо тютюнокуріння в Україні в 2015 році у порівнянні з 2013–2014 роками / Київський міжнародний інститут соціології. Прес-реліз від 29.01.2016. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=587&page=1&t=7>. — Назва з екрану.
4. Ринда Ф.П. Стан і проблеми наркоманії та алкоголізація населення / Ф.П. Ринда, В.В. Кучаниця // Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України 2014 / за ред. Квіташвілі О.; МОЗ України, ДУ УІСД МОЗ України. — Київ: МВЦ «Медінформ», 2015. — С. 128—138.

I.M. RONACH, A.I. PALKO, A.O. KERETSMAN, E.I. KACHER

Uzhhorod National University, Medical Faculty, Department of Social Medicine and Hygiene, Uzhhorod

BAD HABITS OF ADULTS IN UZHGOROD AND THEIR IMPACT ON HEALTH

Article generalize basic medical and social aspects of unhealthy lifestyles, mainly harmful habits of Uzhhorod population health. The basic age and gender differences in the presence of the bad habits of the population. The influence of smoking and alcohol on the development of diseases of the respiratory, digestive and cardiovascular systems.

Key words: smoking, alcohol, population of Uzhhorod, disease, prevention

Стаття надійшла до редакції: 29.11.2016 р.